

De Glazen Tussenwand

NICOLE LUCASSEN EN MARINA POOL

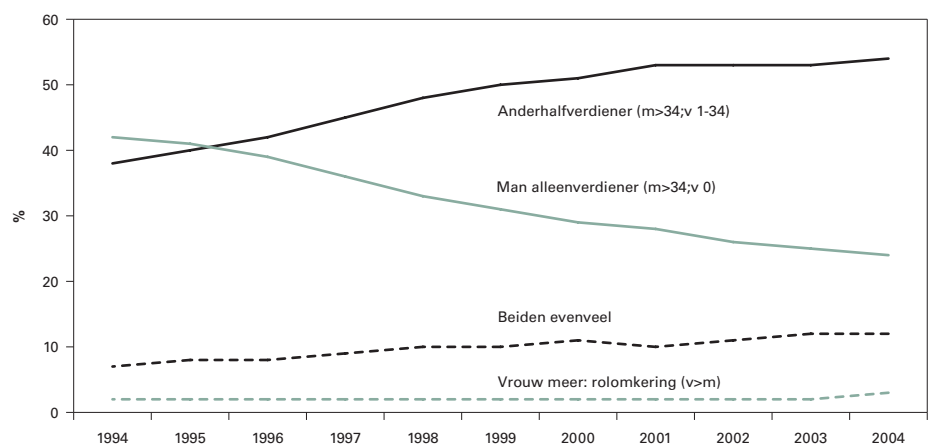
Taakverdeling tussen ouders

In de meeste gezinnen wérken vaders meer en zórgen moeders meer. Recent onderzoek van de Nederlandse Gezinsraad laat zien dat deze ongelijke taakverdeling onder andere in stand wordt gehouden doordat de onderhandeling tussen partners zich te weinig richt op het huishouden en het werk van de vader, kinderopvang te duur is en ouders twijfelen over de kwaliteit en de bedrijfscultuur niet is gericht op zorgende mannen. Dit alles heeft niet alleen invloed op de taakverdeling van nu, maar ook op die van de toekomst.

In 54 procent van de Nederlandse gezinnen met kinderen onder de zes jaar is sprake van het zogenaamde anderhalfverdienersmodel waarbij de vader fulltime werkt en de moeder parttime. In 24 procent van de gezinnen met jonge kinderen werkt alleen de vader. Ondanks het feit dat vrouwen steeds vaker blijven werken na de geboorte van kinderen is er nog altijd geen sprake van een evenredige verdeling van arbeid tussen vaders en moeders (zie de figuur). Ook de verdeling van zorg- en huishoudelijke taken is niet evenwichtig verdeeld tussen partners met jonge kinderen. Moeders nemen veel meer van deze taken voor hun rekening dan vaders. In veel gezinnen heeft in de afgelopen decennia een verschuiving plaatsgevonden van het kostwinnergezin, waarbij de man werkt en de vrouw zorgt, naar het anderhalfverdienersgezin waarin de man fulltime werkt en de vrouw naast haar parttime baan het grootste deel van de zorg op zich neemt. Mannen en vrouwen werken en zorgen

duis allebei, maar een echt gelijke taakverdeling waarbij ieder ongeveer hetzelfde aantal uren werkt en zorgt lijkt niet tot stand te komen. Er

Ontwikkelingen in de verdeling van arbeid in gezinnen met minstens een kind onder de zes jaar

Bron: CBS, Statline (NGR-bewerking).

DE NEDERLANDSE DEMOGRAFIEDAG 2005

In samenwerking met het NIDI en het Population Research Centre (PRC) van de Rijksuniversiteit Groningen organiseerde de Nederlandse Vereniging voor Demografie (NVD) op 6 oktober van dit jaar de eerste Nederlandse Demografiedag. De NVD biedt al sinds 1928 een forum waar ideeën en expertise op het gebied van de demografie in Nederland kunnen worden uitgewisseld. Zo organiseert de vereniging ieder jaar een thematisch congres over een demografisch onderwerp. Dit jaar werd ervoor gekozen om dat congres een ander karakter te geven. De Nederlandse Demografiedag 2005 stelde onderzoekers uit de demografie en aanverwante disciplines in de gelegenheid om hun werk te presenteren aan vakgenoten.

Door het grote aantal aanmeldingen voor paperpresentaties kon een interessant en gevarieerd programma worden geboden waardoor de congresdeelnemers een goed overzicht kregen van de huidige stand van zaken wat betreft het wetenschappelijk onderzoek naar de bevolkingsontwikkeling in Nederland. Een volledig overzicht van de in totaal 52 gepresenteerde papers werd opgenomen in een *Book of Abstracts*. Een kleine selectie is in een bewerkte en beknopte vorm in deze speciale uitgave van Demos opgenomen.

Onderwerpen van de sessies waarin papers werden ingedeeld, waren vruchtbaarheid, intergenerationele relaties, transities in de levensloop, migratie, sterfte en gezondheid, relaties, singles, echtscheiding, beleid en bevolking, reproductieve gezondheid, theorie, methoden en modellen en arbeid en gender.

Uitdrukkelijk waren ook studenten uitgenodigd om een presentatie te verzorgen op basis van een recent afgeronde scriptie. In het kader van haar 35-jarig bestaan loofde het NIDI een prijs uit voor de beste scriptie die op de Demografiedag werd gepresenteerd om zo de demografiebeoefening in Nederland een hart onder de riem te steken. Winnares was de sociologe Jolanda van Sluijs. Zij ontving de prijs voor haar paper getiteld 'Effecten van levenslooptransities op de tevredenheid van jongvolwassenen', geschreven aan de Universiteit van Tilburg, onder begeleiding van prof. Matthijs Kalmijn en prof. Aat Liefbroer.

bestaat bij de taakverdeling als het ware een onzichtbare grens die ouders in Nederland niet kunnen doorbreken. Deze onzichtbare grens kunnen we visualiseren als een Glazen Tussenwand. Net zoals het voor vrouwen moeilijk is om door het glazen plafond heen te breken om soortgelijke functies te gaan bekleden als mannen, is het voor partners met kinderen moeilijk om de zorg, het huishouden en het werk op evenwichtige wijze te verdelen.

Het bereiken van een meer gelijke taakverdeling is voor zowel ouders als voor de samenleving van belang. Gezinnen kunnen door het verdelen van taken mogelijke risico's spreiden.

Bij ziekte, werkloosheid of echtscheiding kan de andere partner inkomen blijven inbrengen of de zorgtaken uitbreiden. Ook de samenleving kan profiteren van een gunstig gezinsklimaat. Zo bepaalt bijvoorbeeld de taakverdeling binnenshuis uiteindelijk de verhoudingen tussen mannen en vrouwen binnen de gehele samenleving. Ook is het in het belang van de economische groei en het behoud van de verzorgingsstaat om de arbeidsparticipatie van vrouwen te verhogen. Met een vergrijzende samenleving zijn er meer mensen nodig op de arbeidsmarkt om de economie draaiende te houden. Verscheidene onderzoeken tonen aan dat veel ouders onderling een meer gelijke taakverdeling wensen waarin de moeder meer uren kan werken en de vader tijd heeft om voor de kinderen te zorgen. De vraag is waarom ouders deze wens niet kunnen realiseren en waarom de kostwinners- en anderhalverdienersgezinnen in onze samenleving domineren.

De Nederlandse Gezinsraad (NGR) heeft deze vraag onderzocht. In de studie 'De Glazen Tussenwand' werden 40 paren met een of meer kinderen in de leeftijd tot zes jaar geïnterviewd. Een belangrijk doel van het onderzoek was knelpunten te signaleren bij het realiseren van een gelijke taakverdeling. In het onderzoek is gebruikgemaakt van de interactie-interviewmethode waarbij beide partners zowel individueel als gezamenlijk worden ondervraagd (zie kader). Deze onderzoeksmethode geeft inzicht in de interactie tussen partners en het proces dat aan het verdelen van de gezinstaken is voorafgegaan.

Interactie rond taakverdeling

Uit het onderzoek blijkt dat in kostwinnersgezinnen weinig wordt gesproken over de taak-

Foto: Marcel Minnée

verdeling. Zeker gezien de grote veranderingen in de taakverdeling die de geboorte van een kind met zich meebrengt, is het opvallend om te constateren dat deze gezinnen slechts weinig verschillende mogelijkheden in de verdeling van taken hebben afgewogen. Partners anticiperen op elkaars wensen en de meesten gaan er zonder al te veel overleg vanuit dat de vader fulltime blijft werken. In andere gezinnen is de taakverdeling voor de geboorte van het eerste kind wel aan de orde gekomen, maar dan ging het uitsluitend over het werk van de vrouw en zorg voor het kind. De verdeling van huishoudelijke taken en het werk van de man waren geen onderwerp van discussie.

In aansluiting hierop zien we dat de verdeling van taken eveneens afhankelijk is van de attitudes van beide partners. Vooral de attitude van de vader speelt een belangrijke rol bij de taakverdeling. Wanneer de vader geen belang hecht aan een gelijke taakverdeling is het moeilijk om deze alsnog te realiseren, ook in het geval dat de vrouw het wel graag wil. Wanneer de vader wel belang hecht aan een gelijke taakverdeling, is de feitelijke taakverdeling vaker seksneutraal.

Maatschappelijke ondersteuning van een ongelijke taakverdeling

De keuzen die ouders maken ten aanzien van de onderlinge verdeling van taken worden grotendeels gestuurd door de mogelijkheden die zij hebben om arbeid en zorg te combineren. Twee belangrijke knelpunten belemmeren een gelijke taakverdeling. Ten eerste de ontwikkelingen in de kinderopvang. De verwachting van ouders ten aanzien van de kwaliteit van de opvang en daarnaast van de kosten en de flexibiliteit ervan ontmoedigen hen om de zorg voor hun kinderen uit te besteden aan een kinderdagverblijf. Veel ouders maken zich zorgen over de kwaliteit van de kinderdagverblijven in Nederland en de effecten hiervan op de ontwikkeling van hun kinderen. Daarnaast zijn de kosten van de kinderopvang voor veel ouders te hoog. Ten slotte is het lastig om kinderopvang te vinden die aansluit bij de wensen van ouders, bijvoorbeeld opvang aangepast aan de werktijden van ouders.

Ook de bedrijfscultuur op het werk van beide ouders is van grote invloed op de uiteindelijke verdeling van taken tussen partners. Belemmend voor een evenredige taakverdeling is de Nederlandse bedrijfscultuur die veel sterker is gericht op zorgende moeders dan op zorgende vaders. Veel mannen hebben het gevoel dat het niet mogelijk is om minder uren te gaan werken of verlof op te nemen, zonder dat ze hun positie of de kans op carrière kwijtraken. Dit belemmert een gelijke taakverdeling tussen vaders en moeders aangezien ouders er in dat geval voor 'kiezen' dat de moeder minder uren gaat werken.

Gelijke taakverdeling in perspectief

De taakverdeling die ouders kiezen lijkt in hoge mate afhankelijk van de mogelijkheden die ze hebben om arbeid en zorg te combineren. De kwaliteit en de kosten van de kinderopvang en de Nederlandse bedrijfscultuur, die meer is gericht op zorgende vrouwen dan op zorgende

mannen, ondersteunen de keuze voor een gelijke taakverdeling tussen ouders niet. Zowel vaders als moeders twijfelen bovendien of het even goed is voor de ontwikkeling van hun kind om een deel van de opvoeding aan een kinderdagverblijf over te laten als om het zelf te verzorgen. Veel ouders wensen onderling een meer gelijke taakverdeling, maar alleen als het zo te regelen is dat het gezinsleven er niet onder lijdt.

Dit artikel is gebaseerd op het eerder verschenen rapport 'De Glazen Tussenwand: waar ouders tegenaan lopen bij de verdeling van arbeid, zorg en huishouden'.

LITERATUUR:

- Distelbrink, M. en E. Hooghiemstra (2005), *Signalement 3a. Allochtone gezinnen: Feiten en cijfers*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Hooghiemstra, E. en M. Pool (red.) (2005), *Signalement 2: Tussen Partners. Gezamenlijke keuzen tijdens de levensloop*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Keuzenkamp, S., K. Breedveld en M. Cloin (2004), *Andere tijden voor huishoudens. In het zicht van de toekomst: Sociaal en Cultureel Rapport 2004*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, pp. 91-128.
- Pool, M. en N. Lucassen (2005), *De Glazen Tussenwand: Waar ouders tegenaan lopen bij de verdeling van arbeid, zorg en huishouden*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Valk, H. de (2004), *Taakverdelingspreferenties van allochtone en autochtone jongeren in Nederland. De invloed van ouderlijke normen en gedrag nader bestudeerd. Mens en Maatschappij*, 79, pp. 322-347.

Drs. N. Lucassen en dr. M.M. Pool, NGR

In onderzoek naar de taakverdeling tussen partners wordt vaak gebruikgemaakt van kwantitatieve methoden waarbij slechts één partner wordt ondervraagd of waarbij twee partners afzonderlijk van elkaar een vragenlijst invullen. Dit biedt echter weinig inzicht in het interactieproces dat zich tussen partners voltrekt. Om helder inzicht te krijgen in het taakverdelingsproces heeft de Nederlandse Gezinsraad (NGR) een interactie-interviewmethode ontwikkeld, waarbij twee partners niet alleen individueel maar ook samen worden geïnterviewd. Met deze combinatie van interviews wordt zowel inzicht verkregen in de individuele overwegingen die een rol spelen bij de taakverdeling als in de interactieprocessen tussen partners. De procedure ziet er als volgt uit:

- Introductie van het onderzoek.
- Individueel interview met moeder terwijl vader een vragenlijst invult.
- Individueel interview met vader terwijl moeder een vragenlijst invult.
- Gezamenlijk gesprek met vader en moeder waarbij de antwoorden uit de vragenlijst en uit de individuele gesprekken met beide ouders naast elkaar worden gelegd.

Foto: Marcel Minnée

